

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0826U003668

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 17-07-2026

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:



II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Колесніченко Євгеній Олександрович

2. Yevhenii O. Kolesnichenko

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-0339-1065

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 032

Назва наукової спеціальності: Історія та археологія

Галузь / галузі знань: гуманітарні науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Історія та археологія

Дата захисту: 25-08-2026

Спеціальність за освітою: 029 "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа"

Місце роботи здобувача: Організація відсутня

Код за ЄДРПОУ: 000000000

Місцезнаходження: -----, Київ, 00000, Україна

Форма власності: Змішана

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR:

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 15965

Повне найменування юридичної особи: Центральнотукаїнський національний технічний університет

Код за ЄДРПОУ: 02070950

Місцезнаходження: просп. Університетський, Кропивницький, Кропівницький р-н., 25006, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Центральнотукаїнський національний технічний університет

Код за ЄДРПОУ: 02070950

Місцезнаходження: просп. Університетський, Кропивницький, Кропівницький р-н., 25006, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 03.19.21, 03.81.41, 03.09.23

Тема дисертації:

1. Бронзові монети Нижнього Побужжя (о. Березань та Ольвія): кінець VII ст. до Р.Х. – середина I ст. до Р.Х.
2. Bronze Coinage of the Lower Bug Region (Berezan Island and Olvia): from the Late 7th Century BCE to the Mid-1st Century BCE.

Реферат/анотація:

1. Дисертаційне дослідження присвячене комплексному вивченню бронзових монет Нижнього Побужжя від появи найдавніших місцевих форм грошей наприкінці VII ст. до Р.Х. до припинення автономного монетного карбування Ольвії в середині I ст. до Р.Х. Робота є першим спеціальним узагальнювальним дослідженням, у якому бронзові монети Березані та Ольвії розглядаються як цілісна монетна система, розвиток якої відображає економічні, політичні та культурні процеси на північному узбережжі Чорного моря протягом понад шести століть. У результаті дослідження встановлено, що найдавнішими формами місцевих грошей Нижнього Побужжя були литі монети-«стрілки» та монети-«дельфіни». Вони відображають специфічний шлях становлення монетної справи регіону, який відрізнявся від більшості грецьких полісів. Уточнено типологію березанських монет-«стрілок» та запропоновано нові підходи до класифікації їхніх сегментів.

Проведений аналіз дозволив детальніше реконструювати ранні етапи розвитку місцевого грошового обігу та визначити місце цих виробів у системі найдавніших форм грошей Північно-Західного Причорномор'я. Простежено еволюцію їхньої форми, технології виготовлення та метрологічних характеристик. Доведено, що зміни у типології монет-«дельфінів» безпосередньо відображають процес формування власного ольвійського монетного виробництва та поступове посилення контролю поліса над грошовим обігом. Важливе місце у роботі займає дослідження великих литих монет Ольвії. На підставі аналізу серій груп Афіни, АРІХО та Деметри запропоновано уточнену схему їх класифікації, хронології та номінальної структури. Дослідження завершального етапу розвитку литої монети дозволило простежити процес переходу від литих форм до регулярного карбування. Встановлено, що цей процес був закономірним наслідком розвитку товарно-грошових відносин, удосконалення технологій обробки металу та інтеграції Ольвії до загальногрецького економічного простору. Особливе місце у цьому процесі посідає так звана «обольна серія», яка стала першим етапом регулярного карбування монет у полісі. У результаті проведеного дослідження уточнено її внутрішню структуру, виділено дві основні стилістичні групи та встановлено щонайменше двадцять шість різновидів оболів, що відрізняються магістратськими диферентами, особливостями реверсних зображень і метричними характеристиками. Отримані результати дозволяють по-новому оцінити рівень організації монетного виробництва Ольвії середини IV ст. до Р.Х. Значну увагу приділено дослідженню ольвійських монет типу «борисфен», які становили основу місцевого грошового обігу наприкінці IV – у III ст. до Р.Х. На підставі аналізу музейних колекцій, архівних матеріалів та опублікованих знахідок систематизовано 110 типів цих монет, які об'єднано у вісім послідовних груп. Уточнено їхню хронологію та реконструйовано основні етапи розвитку монетної справи Ольвії в ранньоелліністичний період. Встановлено, що емісії «борисфенів» відображають не лише особливості грошового обігу поліса, а й важливі процеси його політичного та економічного розвитку. Окремий блок дослідження присвячено монетним емісіям III–II ст. до Р.Х. Проаналізовано серії бронзових монет типів «лучник», монети колегії Семи, груп Деметра-зброя, Геракл-зброя, Впп та інші випуски елліністичного часу. Уточнено їхню внутрішню структуру, послідовність емісій та місце в системі грошового обігу Ольвії. Доведено, що розвиток монетного карбування в цей період відображав як внутрішні процеси розвитку поліса, так і вплив загальних тенденцій елліністичного світу. Особливу увагу приділено дослідженню монет скіфських царів. Встановлено, що їх поява стала наслідком тривалих політичних та економічних контактів між Ольвією та Скіфією. Аналіз іконографії, метрології та особливостей поширення цих монет дозволив уточнити окремі аспекти політичної історії Північного Причорномор'я та ролі скіфських правителів у регіональних інтеграційних процесах. Доведено, що монети скіфських царів становлять важливе джерело для вивчення взаємовідносин античного та варварського світів у пізньоелліністичну добу. У результаті проведеного дослідження доведено, що розвиток монетної справи Нижнього Побужжя був складником ширших економічних, політичних та культурних процесів античного світу. Монетне виробництво Березані та Ольвії пройшло тривалий шлях від ранніх литих протомонет до розвиненої багатомінальної системи елліністичного часу. Отримані результати суттєво розширюють джерельну базу дослідження монетної справи Північного Причорномор'я, уточнюють хронологію та типологію низки монетних серій і створюють підґрунтя для подальших досліджень економічної історії, грошового обігу та греко-варварських контактів античної доби.

2. The PhD thesis is devoted to a comprehensive study of the bronze coinage of the Lower Bug region, from the emergence of the earliest local forms of money in the late seventh century BCE to the cessation of autonomous coin production in Olvia in the mid-first century BCE. The study represents the first specialized synthetic investigation in which the bronze coinages of Berezan and Olvia are examined as a unified monetary system whose development reflects the economic, political, and cultural processes that unfolded along the northern coast of the Black Sea over a period exceeding six centuries. A comprehensive analysis of the historiography, source base, and methodology of research on the monetary economy of the Lower Bug region is provided in the PhD thesis. It is demonstrated that, despite the considerable achievements of previous researchers, a number of issues relating to the chronology of individual emissions, coin typology, reconstruction of monetary systems, and the organization of

production remain subjects of scholarly debate. It is further established that one of the most promising directions in modern research is the integration of traditional numismatic methods with archaeometric analysis, statistical processing of data, and comprehensive examination of the archaeological contexts of coin finds. An important part of the study concerns the large cast bronze coins of Olvia. Based on an analysis of the Athena, ARIHO, and Demeter series, a revised scheme of classification, chronology, and denomination structure is proposed. The investigation of the final stage in the development of cast coinage makes it possible to trace the transition from cast forms to regular struck coinage. It is demonstrated that this process was a natural consequence of the development of commodity-money relations, advances in metalworking technology, and the integration of Olvia into the wider Greek economic sphere. A particularly important role in this process was played by the so-called "obol series," which constituted the first stage of regular coin minting in the polis. The study refines its internal structure, identifies two principal stylistic groups, and establishes at least twenty-six varieties of obols distinguished by magistrates' control marks, reverse designs, and metrological characteristics. Considerable attention is devoted to the study of Olvian coins of the «Borysthenes» type, which formed the basis of local monetary circulation during the late fourth and third centuries BCE. Through the analysis of museum collections, archival materials, and published finds, 110 types have been systematized and grouped into eight successive series. Their chronology has been refined, and the principal stages in the development of Olvian coinage during the Early Hellenistic period have been reconstructed. It is established that the emissions of the "Borysthenes" series reflect not only the characteristics of monetary circulation within the polis but also important aspects of its political and economic development. A separate section of the PhD thesis is devoted to the coin emissions of the third and second centuries BCE. Bronze coin series of the «Archer» type, the coinage of the College of Seven, the Demeter–Weapons and Heracles–Weapons groups, the πππ series, and other Hellenistic issues are analyzed. Their internal structure, emission sequence, and place within the monetary system of Olvia are clarified. It is demonstrated that the development of coin minting during this period reflected both internal processes within the polis and broader trends characteristic of the Hellenistic world. Special attention is devoted to the coinage of the Scythian kings. It is demonstrated that the appearance of these issues resulted from long-standing political and economic contacts between Olvia and Scythia. Analysis of their iconography, metrology, and patterns of distribution permits clarification of several aspects of the political history of the Northern Black Sea region and the role of Scythian rulers in regional integration processes. It is shown that the coinage of the Scythian kings constitutes an important source for the study of relations between the Classical and Barbarian worlds during the Late Hellenistic period. The research demonstrates that the development of coinage in the Lower Bug region formed an integral part of broader economic, political, and cultural processes within the ancient world. The monetary production of Berezan and Olvia underwent a long evolution from early cast proto-monetary forms to a developed multi-denominational monetary system of the Hellenistic period. The findings significantly expand the source base for the study of coinage in the Northern Black Sea region, refine the chronology and typology of numerous coin series, and provide a foundation for further research into economic history, monetary circulation, and Greco-Barbarian contacts in antiquity.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- Колесніченко Є. Класифікація монет Ольвії другої половини IV ст. до н.е. Український нумізматичний щорічник, № 5, 2021, С. 45–58. URL: <https://numismatic-journal.com/index.php/journal/article/view/109>
- Orlyk, M., & Kolesnichenko, Y. The Finds of Cast Olbian Coins of the Sixth-Fourth Centuries Beyond the Borders of Olbian Chora. *Acta Archaeologica Lodziensia*, № 68, 2023, P. 39–153.
- Колесніченко, Є. Міні-скарб античних мідних монет міст Північного Причорномор'я з Хмельниччини. Український нумізматичний щорічник, № 8, 2024, С. 58–69.
- Orlyk, V., de Callatay, F., & Kolesnichenko, E. A new type of Olbian drachma from the mid-2nd century BC. Український нумізматичний щорічник, № 9, 2025, С.389–396.
- Orlyk, V., & Kolesnichenko, E. The Final Series of Cast Coins and the Transition to Struck Coinage in Olbia. *Revista Arheologică, serie nouă, vol. XXII, nr. 1, 2026, p. 75–83. DOI: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/j_nr_file/RA_XXII_I_2026_compressed.pdf#page=75*
- Туровський Є. Я., Колесніченко Є. О. Ще раз про перші серії карбованої ольвійської мідної монети. Стародавнє Причорномор'я. Випуск XI. Одеса: ОНУ, 2016. С. 542–545.
- Колесніченко, Є. In memoriam. Владлен Опанасович Анохін (1930 – 2019). Український нумізматичний щорічник, 2019, №3, 153.
- Колесніченко Є. Доповнення до групи анепіграфічних монет Ольвії понтіїсько-боспорського періоду. Актуальні проблеми нумізматики у системі спеціальних галузей історичної науки: IV Міжнародна наук.-практ. конф., 17–18 вересня 2020 р., м. Кропивницький: тези доп. тези доп. – Переяслав: Домбровська Я. М., 2021. – С. 21–23.
- Колесніченко Є. Ольвійська «обольна серія» другої половини IV ст. до н.е. Історія, археологія, інформаційна, бібліотечна та архівна справа: актуальні проблеми науки та освіти: II Міжнар. наук. конф., 13–14 трав. 2021 р., м. Кропивницький : тези доп. – Кропивницький: ЦНТУ, 2021. С. 150–152.
- Гоцкан Т. О., Колесніченко Є. О. До питання про творчу спадщину Петра Йосиповича Каришковського. Стародавнє Причорномор'я. Вип. XIII. Одеса, 2021. С.33–36.
- Колесніченко, Є. Міні-скарб ольвійських тетраболів першої чверті IV ст. до Р. Х. з Київщини. *Relacje Polsko-Ukraińskie: numizmatyka-medalistykafalerystyka: IX Forum numizmatyczne Polska – Wschód, 08–10 grudnia 2022, Białystok : [tezy] Uniwersytet w Białymstoku. – Białystok: Ośrodek Badań Europy Środkowo-Wschodniej, 2022. S. 51–53.*
- Izbash-Hotskan, T., & Kolesnichenko, Y. (2022). The role of treasures in the study of the regional military-political situation. In *Numismatica Centroeuropea V. Aktuální otázky středoevropské numismatiky, Aktuelle Fragen der mitteleuropäischen Numismatik, Topical Issues of the Central European Numismatics* (pp. 39–41).
- Ізбаш-Гоцкан Т., Колесніченко Є. Доля античної колекції А.М. Ямковського. Money & Banking: гроші та банки в історії Європи: I нумізмат. щоріч. конф., 16–18 вер. 2024 р.: тези доп. Київ : Національний банк України, 2024. С. 222–224.

Наукова (науково-технічна) продукція: аналітичні матеріали

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Орлик Василь Михайлович

2. Vasyl M. Orlyk

Кваліфікація: д. і. н., професор, 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-7947-9557

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Центральнуукраїнський національний технічний університет

Код за ЄДРПОУ: 02070950

Місцезнаходження: просп. Університетський, Кропивницький, Кропивницький р-н., 25006, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Бойко-Гагарін Андрій Сергійович

2. Andriy Boiko-Naharin

Кваліфікація: д. і. н., с.д., 07.00.06

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-4610-3665

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв

Код за ЄДРПОУ: 02214142

Місцезнаходження: вул. Лаврська 9, Київ, 01015, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Pyzyk Mark ...

2. Mark Pyzyk

Кваліфікація: д.філософ

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-7542-4252

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Дослідницький інститут Гетті

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження: 1200 Гетті-Сентер-драйв, Лос-Анджелес, СА 90049, Сполучені Штати Америки (США)

Форма власності: Державна

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Ніколаєв Микола Ілліч

2. Mykola I. Nikolaev

Кваліфікація: д. і. н., 07.00.06

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-3994-1150

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Центральнуукраїнський національний технічний університет

Код за ЄДРПОУ: 02070950

Місцезнаходження: просп. Університетський, Кропивницький, Кропивницький р-н., 25006, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Тупчієнко Микола Петрович

2. Mukola P. Turchiiyenko

Кваліфікація: к. і. н., доц., 07.00.05

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-7076-4861

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Центральнуукраїнський національний технічний університет

Код за ЄДРПОУ: 02070950

Місцезнаходження: просп. Університетський, Кропивницький, Кропивницький р-н., 25006, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Бондаренко Олександр Володимирович

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Бондаренко Олександр Володимирович

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Андрощук Ілона Олександрівна

Реєстратор

Юрченко Тетяна Анатоліївна

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**



Юрченко Тетяна Анатоліївна